

MODELE ODPOWIEDZI I SCHEMATY OCENIANIA ARKUSZA I

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu *Czystka etniczna*.

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę ucznia, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów. Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1	B	1	
2	<i>Wyjaśnij, na czym polega zjawisko internacjonalizacji polszczyzny.</i> Zjawisko to polega na zwiększaniu liczby wyrazów międzynarodowych, tych samych w różnych językach.	1	
3	<i>Jaką przyczynę narodowej niechęci do zapożyczeń wskazuje autor w akapicie 3.?</i> Unikanie zapożyczeń, posługiwanie się czystą polszczyzną było obowiązkiem patriotycznym w okresie niewoli narodowej.	1	
4	<i>Wymień trzy pozytywne skutki zapożyczeń językowych wskazane przez autora artykułu.</i> <ul style="list-style-type: none"> • wzbogacenie zasobów leksykalnych polszczyzny • zachowanie kolorytu związanego z pochodzeniem wyrazu • wymiana wartości niematerialnych (dóbr kultury) między narodami 	2	1 za 2 skutki
5	<i>Na podstawie akapitu 3. ustal dwa powody, dla których Polacy w mowie potocznej chętnie korzystają z zapożyczeń.</i> <ul style="list-style-type: none"> • wszechobecność angielszczyzny • niskie wykształcenie przeciętnego obywatela (trudności z tłumaczeniem zapożyczeń skłaniają do przejmowania ich w całości) 	2	1
6	<i>Podaj trzy przykłady okoliczności, w których angielszczyzna jest szczególnie przydatna.</i> <ul style="list-style-type: none"> • szczególna przydatność angielszczyzny wynika z tego, że coraz więcej interesów prowadzi się za granicą, liczne są zagraniczne wyjazdy służbowe i wypoczynkowe • jęz. angielski ma wiele pojęć, których nie wykształciła polszczyzna (np. w tytulaturze funkcyjnej w rozbudowanych firmach) • dla informatyki, telewizji kablowej i satelitarnej oraz Internetu językiem podstawowym jest angielski • upowszechnia się masowa kultura angloamerykańska 	2	1 za 2 przykłady
7	C	1	
8	<i>Wypisz z artykułu wszystkie instytucje, które we Francji i Niemczech zajmują się sprawami czystości języka narodowego.</i> <u>we Francji:</u> Generalna Delegacja ds. Języka Francuskiego, Wysoki Komitet ds. Języka Francuskiego, gabinet premiera – „komisja terminologiczna”; <u>w Niemczech:</u> Akademia Języka i Literatury w Wiesbaden	1	
9	<i>Napisz, jakimi polskimi odpowiednikami można zastąpić wyrazy:</i> a) <i>alienacja</i> = wyobcowanie b) <i>frustracja</i> = zniechęcenie, gorycz c) <i>reumatyzm</i> = gościec	2	1 za 2 odpowiedniki

10	Wyjaśnij, jaką funkcję pełni cudzość w wyrażeniu „rodowity Francuz” (akapit 5). Użycie cudzość wskazuje na ironię, „rodowity Francuz” = obcokrajowiec lub obywatel francuski pochodzący z dawnych kolonii.	1	
11	Na podstawie ostatniego akapitu artykułu sformułuj definicję tzw. zapożyczeń wewnętrznych. Zapożyczenie wewnętrzne – neologizmy nazywające okoliczności współczesnego życia społecznego.	1	
12	Dziennikarz w akapicie 1. napisał: <i>Obce zapożyczenia wydają się jednak problemem najmniejszym. Jaki istotny problem językowy współczesnej polszczyzny autor wskazał w artykule?</i> Brak precyzji w posługiwaniu się zapożyczeniami.	1	
13	Objaśnij: a. znaczenie <u>dosłowne</u> wyrażenia tytułowego: <i>czystka etniczna</i> b. znaczenie <u>przenośne</u> wyrażenia tytułowego: <i>czystka etniczna, wynikające z artykułu</i> <i>Czystka etniczna</i> = eksterminacja narodu, zbrojne wyrugowanie przedstawicieli określonej narodowości (np. w wyniku wojny czy zmian administracyjnych) na danym obszarze. W znaczeniu przenośnym <i>czystka etniczna</i> = oczyszczenie polszczyzny z wyrazów obcego pochodzenia.	2	1
14	Popraw podane wyrażenia, zastępując wyrazy zapożyczone wyrazami polskimi: a) <i>lista ofiar śmiertelnych skompilowana przez Palestyńczyków</i> b) <i>zespół akredytowany przy Ochotniczej Straży Pożarnej</i> <i>Zamiast skompilowana</i> powinno być <i>sporządzona, zestawiona</i> ; <i>zamiast akredytowany</i> powinno być <i>działający</i> lub <i>powołany</i> .	1	
15	D	1	
		Razem - 20	

Temat 1: **Różne wizje zaświatów.** Analizując *Tren X* Jana Kochanowskiego i wiersz *Urszula Kochanowska* Bolesława Leśmiana, zwróć uwagę na portret dziecka oraz kreacje innych bohaterów.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 25 punktów)

Wstępne rozpoznanie

Punktacja
0-2

1. Nadawca i odbiorca wypowiedzi poetyckiej,

np.:

- monolog – wyznanie ojca adresowane do zmarłej córki,
- monolog – opowieść dziewczynki o spotkaniu z Bogiem w niebie.

Przedstawienie wizji pośmiertnych losów Urszulki

2. *Tren X*,

0-3

np.:

- wykorzystanie toposu *ubi sunt* [gdzie są (dusze zmarłych)],
- znajomość różnych systemów, wierzeń,
- niepewność co do losów człowieka po śmierci,
- zwątpienie w życie wieczne.

3. *Urszula Kochanowska*,

0-3

np.:

- antropomorfizacja nieba,
- *niebiosów pustkowie* nie jest nagrodą dla małego człowieka,

- pobyt w niebie namiastką życia,
- humanizm autora wyrażający się zainteresowaniem człowiekiem i jego losem,
- nawiązanie do powszechnych wyobrażeń nieba.

Przedstawienie portretu Urszulki

4. *Tren X*,

0-3

np.:

- przedwcześnie zmarła dziewczynka,
- małe, niewinne dziecko (*aniołek mały*),
- urocza, miła osoba (*wdzięczna*),
- ukochana córka, do której tęskni opuszczony przez nią ojciec.

5. *Urszula Kochanowska*,

0-3

np.:

- samotne dziecko, przebywające w nowym, obcym otoczeniu,
- dziecko tęskniące za rodziną, Czarnolasem, życiem ziemskim,
- istota nieszczęśliwa, którą Bóg chce pocieszyć,
- dziewczynka odczuwająca lęk przed Bogiem,
- mała gospodyni pracownicy przygotowująca dom na przybycie rodziców.

Przedstawienie portretów innych bohaterów

6. Ojciec w *Trenie X*,

0-4

np.:

- podmiot liryczny wypowiadający się w formie monologu,
- rodzic zbolący, rozpaczający po śmierci ukochanego dziecka,
- człowiek ciekawy losów pośmiertnych,
- chrześcijanin pytający o sens przedwczesnej śmierci dziecka,
- filozof rozważający kwestie śmierci i życia pozagrobowego,
- poeta mistrzowsko posługujący się gatunkiem trenu.

7. Bóg w *Urszuli Kochanowskiej*,

0-3

np.:

- istota boska poddana personifikacji,
- Bóg o cechach ojcowskich, obdarzający dziecko troską,
- stwórca, czarodziej mający moc kreowania,
- Bóg niedoskonały, ponieważ nie ukoił żalu człowieka tęskniącego za ziemskim życiem,
- Pan litościwy i dobry.

8. Sformułowanie wniosku **pełnego**,

4

np.:

- *Tren X* – formułuje pytania dotyczące życia po śmierci,
- *Urszula Kochanowska* – konkretyzuje wizję nieba, odwołując się do powszechnych wyobrażeń, powstałych pod wpływem Biblii,
- portret Urszulki w wierszu Leśmiana jest kopią wizerunku utrwalonego w *Trenach*,
- portrety ojca i Boga-Ojca wpisują się w tradycję kulturową.

9. Sformułowanie wniosku **częściowego**,

2

np.:

- obydwie utwory łączy portret Urszulki,
- przestrzeń zaświatów jest zgodna z tradycją, potocznymi wyobrażeniami.

10. Podjęcie **próby podsumowania**,

1

np.:

- obydwie utwory łączy portret Urszulki.

Temat 2: *To chory kąt...* (...) – analizując fragment, zwróć uwagę na przemyślenia Stanisława Wokulskiego dotyczące sytuacji w kraju i odnieś je do innych opinii o społeczeństwie wyrażonych w *Lalce* Bolesława Prusa.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 25 punktów)

	Punktacja
Analiza fragmentu	
1. Określenie realiów fragmentu, np.: <ul style="list-style-type: none"> - spacer (przechadzka) po Warszawie (Powiślu), - narracja 3-osobowa (narrator zna myśli bohatera), - świat postrzegany z perspektywy Wokulskiego.	0–2
2. Skomentowanie nastroju bohatera, np.: <ul style="list-style-type: none"> - wstręt do dotychczasowego życia, - niewiara w idee pozytywistyczne, - odrzucenie pracy organicznej, - dystans wobec ludzi i samego siebie.	0–2
3. Przedstawienie refleksji Wokulskiego, np.: <ul style="list-style-type: none"> - fatalizm ludzkiej egzystencji, - poczucie marności istnienia, - śmieszność wysiłków ludzkości, - wiersz Zagórskiego potwierdzeniem (pointą) przemyśleń bohatera.	0–3
4. Określenie wyrażonej przez bohatera oceny sytuacji w kraju, np.: <ul style="list-style-type: none"> - krytyczna ocena kraju (<i>wszystko dąży do spodlenia</i>), - niewiara w rozwój, postęp cywilizacyjny (idea bulwarów skontrastowana z ruderami Powiśla), - niewiara w możliwość naprawy kraju (metafora leżącej drabiny), - bierność, pozorna aktywność społeczeństwa, - brak szacunku dla ludzi wykształconych, ceniących wiedzę, - ograniczanie jednostek przejawiających inicjatywę, - los Wokulskiego konsekwencją sytuacji w kraju i uwarunkowań społecznych.	0–4
5. Wnioski (z analizy fragmentu), np.: <ul style="list-style-type: none"> - subiektywna ocena podyktowana doświadczeniami życiowymi bohatera, - obraz kraju jako projekcja nastroju bohatera.	0–2
Wykorzystanie treści zawartych w powieści – sądy na temat sytuacji społecznej	
6. Charakterystyka i ocena arystokracji i szlachty, np.: <ul style="list-style-type: none"> - życie ponad stan, utrata majątków, - egoizm, - anachroniczność, degeneracja, - nieumiejętność odnalezienia się w nowej sytuacji, - demoralizacja, - pogarda dla ludzi z innych grup społecznych.	0–2

7. Charakterystyka i ocena mieszczaństwa, 0–2
np.:
- anachroniczność,
- niechęć wobec tych, którym się powiodło,
- bierność, obawa przed ryzykiem,
- brak akceptacji dla mieszczaństwa pochodzenia żydowskiego (zahamowanie procesu asymilacji).
8. Charakterystyka i ocena ludzi z nizin społecznych, 0–2
np.:
- nędza mieszkańców Powiśla,
- niezaradność, ale i lenistwo,
- bierna zgoda na zły los.
9. Sformułowanie wniosków (powieść), 0–2
np.:
- negatywna ocena społeczeństwa,
- rażące kontrasty: dzielnica nędzarzy (Powiśle) i przepych arystokratycznych salonów (Śródmieście),
- bezradność jednostek twórczych i myślących,
- wynalazki naukowe i postęp cywilizacyjny nie odmieniają kraju i ludzi.
10. Sformułowanie wniosku **pełnego**, 4
np.:
- idealisci na tle społecznego rozkładu,
- anachroniczność struktury społecznej uniemożliwiającej rozwój i postęp,
- bezsilność programu organicznikowskiego wobec „schorzeń” społecznych,
- bezradność jednostek postępowych (niewola, egoizm klas wyższych, brak przyzwolenia na postęp cywilizacyjny).
11. Sformułowanie wniosku **częściowego**, 2
np.:
- ograniczenie społeczeństwa spowodowane niewolą,
- filantropia nie może uregulować kwestii społecznych,
- bankructwo haseł pozytywistycznych.
12. Podjęcie **próby** podsumowania, 1
np.:
- idealisci na tle społecznego rozkładu,
- skontrastowanie nędzy Powiśla z dostatkiem Śródmieścia.

II. KOMPOZYCJA (maksymalnie 5 punktów)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym 5
- uporządkowana według przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części 3
- wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. STYL (maksymalnie 5 punktów)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka 5
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny, wystarczająca leksyka 3
- na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. JĘZYK (maksymalnie 12 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja 12
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja 9
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia 6
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, słownikowych, frazeologicznych i fleksyjnych 3
- język w całej pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, słownikowych i frazeologicznych 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. ZAPIS (maksymalnie 3 punkty)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) 3
- poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia); na ogół poprawna interpunkcja 2
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY 0-4

W wypracowaniu krótszym niż około 250 słów ocenia się tylko rozwinięcie tematu; kompozycja, styl, język i zapis nie są oceniane.